

UMEÅ UNIVERSITET

VAD VILL DU DELA MED DINA GRANNAR?

En diskursanalys om
delningsekonomi

Siri Björk

Examensarbete, 15 hp

Kulturanalysprogrammet, 180 hp

Vt 2019

Abstract

Uppsatsen har som utgångspunkt ett stadsbyggnadsprojekt i Umeå kommun vid namn Tomtebo strand. Tomtebo strand ska vara ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt föredöme. Ett sätt att nå det är genom delningsekonomitjänster. Delningsekonomi innebär att privatpersoner kan hyra, hyra ut, byta eller låna tillgångar och tjänster av varandra. Syftet med studien var därför att studera föreställningar om, erfarenheter av och reflektioner kring delningsekonomi. Studien baserades på en kvalitativ och en kvantitativ forskningsmetod i form av sju intervjuer och en webbaserad enkät. Studiens teoretiska referensram bestod av diskursteori för att fånga upp olika tankesammanhang om delningsekonomi. Resultatet visade att diskurserna handlade om ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter där den ekonomiska aspekten var dominerande. Resultatet visade också hur delning påverkar identitet och vice versa.

Nyckelord: Hållbarhet, delningsekonomi, diskursanalys

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
INLEDNING.....	4
BAKGRUND	4
<i>Tomtebo strand</i>	4
<i>Sharing Cities</i>	5
SYFTE	5
TEORI	6
<i>Diskurs och diskursteori</i>	6
<i>Delningsekonomi</i>	7
<i>Identitet</i>	8
<i>Kön/genus</i>	8
<i>Hållbarhet</i>	9
MATERIAL OCH METOD	9
<i>Intervju och urval</i>	9
<i>Etiska riktlinjer</i>	11
<i>Enkät</i>	11
<i>Reflexivitet</i>	11
OMRÅDESÖVERSIKT	12
DISPOSITION	13
DISKURS OCH ATTITYDFAKTORER	14
TRE CENTRALA TEMAN	14
<i>Teknologi</i>	15
<i>Tillgångar och tjänster</i>	16
<i>Grannar</i>	17
MOTIVATIONSFAKTORER BAKOM DELNING	19
<i>Social hållbarhet</i>	20
<i>Ekologisk hållbarhet</i>	21
<i>Ekonomisk hållbarhet</i>	22
<i>Utrymme</i>	23
<i>Sammanfattning</i>	23
IDENTITET, JÄMSTÄLLDHET OCH DELNING	25
<i>Personligt och intimt</i>	25
DELNINGSEKONOMI OCH JÄMSTÄLLDHET	26
<i>Miljömedvetenhet</i>	27
<i>Riktade insatser</i>	28
<i>Bilpool</i>	29
AVSLUTANDE DISKUSSION.....	31
FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	33
SAMMANFATTNING.....	34
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	35
OTRYCKTA KÄLLOR	35
<i>Intervjuer</i>	35
<i>Internet</i>	35
TRYCKTA KÄLLOR OCH LITTERATUR	35
<i>Tidningsartikel</i>	38
<i>Elektroniska dokument</i>	38

Inledning

Uppsatsen handlar om föreställningar om, erfarenheter av och reflektioner kring att dela olika varor och tjänster med sina grannar. Studien tar som utgångspunkt ett stadsbyggnadsprojekt i Umeå kommun.

Bakgrund

Umeå är en av norra Sveriges mest snabbväxande städer. På 50 år har Umeå fördubblat sin befolkning och är nu Sveriges 11:e största stad med 125 000 invånare. Umeås kommuns vision är att innan 2050 ha en befolkning på 200 000 invånare. För att uppnå denna vision pågår flera stora projekt i Umeå varav ett är Tomtebo strand (www.umea.se 2019-03-21).

Tomtebo strand

I Umeå planeras ett nytt stadsdelsområde med namn Tomtebo strand. Här uppskattas det att cirka 10 000 ska bo och jobba. Det kommer vara beläget mellan Tomtebo och universitetsområdet med öppning mot Nydalasjön. Umeå kommun har tillsammans med sju byggnadsföretag och tre kommunala företag utvecklat ett hållbarhetsprogram. Hållbarhetsprogrammet har tagits fram som ett stöd för att skapa Umeå kommuns främsta exempel på hållbart stadsbygge. En vision har formulerats av kommunen, kommunala bolag, förvaltare och byggaktörer:

Tomtebo strand ska vara ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt föredöme där de boende känner delaktighet, stolthet och vill stanna livet ut. Stadsdelen ska växa fram i unik samverkan och bli en internationell förebild för hållbar stadsutveckling och medveten livsstil (www.umea.se, 2019-02-18).

I samarbete med Citylab¹ har fyra fokusområden skapats där varje fokusområde rymmer olika åtgärder och strategier för hur respektive mål ska uppnås. De fyra fokusområdena är följande:

- 1) En inkluderande stadsdel med vardagslivet i centrum
- 2) Attraktiva och hållbara grön- och vattenområden
- 3) Hållbar mobilitet med människan i centrum
- 4) Hållbara och smarta miljölösningar

¹ Forum för hållbart stadsbygge

I fokusområde tre har ett delmål skapats: Tomtebo strand har lyckats minska andelen transporter för avfall och varuleveranser. En strategi för att uppnå detta blir således att skapa system för olika delningsekonomitjänster så att det blir möjligt att låna eller hyra olika tillgångar och tjänster av hyresvärd/förening eller av andra boende. Det kan exempelvis handla om att skapa utrymmen, fysiska platser eller appar, där boende kan lämna, byta eller renovera och återanvända saker samt utbyta tjänster. Inom Tomtebo strand har detta fått namnet delningsekonomi, och det är inom detta område som denna studie tar sin utgångspunkt.

Sharing Cities

Sharing Cities har som syfte att testa och utvärdera olika delningstjänster i Umeå mellan 2018–2020. Umeå är en del av Sharing Cities Sweden tillsammans med Malmö, Göteborg och Stockholm. Projektets betydelse för Tomtebo strand är att ta fram kunskaper och lärdomar för de strukturer som ska byggas på Tomtebo strand. Projektet har inte något mer egenvärde än att stötta Umeås omställningar till hållbara livsstilar. I Umeå har tre arbetspaket skapats. Tanken med arbetspaketen är att det ska bidra till en minskad energi- och klimatpåverkan och en hållbar utveckling. Delningstjänsterna ska även bidra med att främja social utveckling i Umeå. Det första paketet handlar om att dela grönytor. Det handlar exempelvis om hur parker ska utformas för att främja nyttjandegraden. Ett förslag är att använda campusparken på universitetsområdet som rekreation för patienter, anhöriga och anställda. Platsen utnyttjas inte mycket under somrarna och Sharing Cities ser därför möjligheter på denna plats (Intervju Carl). Nästa paket ”dela Umeå” är ett brett paket med medborgararrangemang där det arbetas med kunskapsdelning utifrån en interaktiv showroomidé. Det skapas även system och arrangemang för att stötta lokala entreprenörer som vill driva egen ”delningstjänst”. Paketet ska även utforska hur delningsekonomi kan bidra till lyckad integration. Projektet tittar på hur det ska skapas nya mötesplatser baserade på tillit och hur nya möjligheter skapas på arbetsmarknaden genom delningstjänster. Nästa paket kallas för ”servicehubbar”. Tanken är att bygga färre parkeringsplatser och istället bygga tjänster nära bostäderna och ge bostadsnära service i form av bilpool, cykelpool, godsleveranser (paket och mat), avfallshantering och energisystem (solceller, laddinfrastruktur etc.) Det kommer fungera som små platser i bostadsområdena som är ihopkopplade med en app (Projektbeskrivning Sharing Cities Umeå).

Syfte

Studiens övergripande syfte är att undersöka föreställningar om, erfarenheter av och reflektioner kring att dela varor och till viss del tjänster med sina grannar. Mer konkret handlar det om att undersöka hur människor i åldrarna 20–29 år talar om och skapar identitet i

relation till delning. Syftet är dessutom att diskutera delning i förhållande till social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet.

Studien kommer undersöka och besvara dessa frågeställningar:

- Hur beskrivs delning som praktik i intervjupersonernas berättelser?
- Vilka motivationsfaktorer påverkar attityderna kring delning, vilka diskurser går att finna och vilka är dominerande?
- Hur kan delning förstås utifrån ett identitets- och jämställdhetsperspektiv?

En målsättning med studien är att den ska kunna bidra med kunskap till Tomtebo strandprojektet, hur det på bästa sätt kan planeras för framtida delningstjänster.

Teori

Under den här rubriken redogör jag för de teoretiska perspektiv och begrepp som är vägledande i studien.

Diskurs och diskursteori

Diskurs kan sägas vara ett sätt att förstå världen på eller ett utsnitt av verkligheten. Språket är det mest centrala eftersom det talade språket är nyckeln till att förstå omvärlden och hur folk tänker om omvärlden (Winther Jorgensen & Philips 2000: 7). En utgångspunkt för begreppet diskurs är den franska kunskapssociologen och filosofen Michel Foucaults teorier eftersom diskursanalys enligt honom inte bara innebär språkliga praktiker, utan alla praktiker som påverkar ett uttalande. Foucault definierar diskurs som en social praktik som frambringar och skapar en viss typ av begreppsliggörande (Foucault 1993). Diskurs omfattar de olika normer och föreställningar som gör verkligheten begriplig för människor. Diskurs kan liknas vid ett ramverk som skapar gränser mellan det normala och avvikande, det vill säga att vissa kunskaper godkänns och andra utesluts. Diskurs avgör hur vi uppfattar, pratar och agerar om exempelvis "delning", "kvinna" eller "hållbarhet" (Martinsson 2006:25). Kommunikation och samtal är en uppsättning av normer, föreställningar och sociala förväntningar som skapas utifrån olika diskurser (Bergström & Boréus 2000:221, 234). Med det sagt är hela samhället ett resultat av diskursiva processer. I denna studie används diskursanalys för att fånga upp människors tankesammanhang om delning genom att studera hur de pratar om delning i intervjuer.

Diskursanalys är ett samlingsbegrepp för hela fältet av diskursinriktade studier, medan diskursteori är en speciell inriktning (Winther Jorgensen & Philips 2000:7) utvecklad av Ernesto Laclau och Chantal Mouffe (1985). Utifrån diskursteori vill jag visa hur det konstrueras en diskurs kring delning och vilka betydelser den bär på. Jag vill också belysa vilka

andra diskurser som får betydelse i talet om delningsekonomi samt hur dessa strider mot varandra. En enda diskurs har aldrig "monopol", utan det är ständigt flera diskurser närvarande som påverkar och strukturerar människors sociala liv. Ett nyckelord inom diskursteori är "diskursiv kamp" vilket syftar att olika diskurser kämpar mot varandra för att uppnå hegemoni. Eftersom diskurser konstruerar värden utesluts vissa aspekter och därför "förloras" vissa perspektiv (Lindström 2005:20). Detta kallar Laclau och Mouffe för "det diskursiva fältet" eller "det konkonstitutiva yttre" (1985:111). Diskursteori i denna uppsats används även som analytisk metod. Här kommer fyra begrepp att bli centrala; artikulering, diskurs, moment och element:

Varje praktik som skapar en sådan relation mellan element att deras identitet förändras till följd av den artikuleringsspråkliga praktiken vi kallar **artikulering**. Den strukturerande totalitet som blir resultatet av denna artikuleringsspråkliga praktik kallas vi **diskurs**. I den mån som den differentiella positionen artikuleras inom en diskurs kallar vi dem **moment**. Däremot kallar vi varje skillnad som inte är diskursiv för artikulerad **element** (Laclau och Mouffe 1985:105). (Mina fetmarkeringar).

Flera tecken i en diskurs skapar moment och betydelsen beskrivs utifrån deras relation till varandra. Tecken kan beskrivas som knutar i ett fisknät som skapar diskursen. Inom en medicinsk diskurs utgör kropp, sjukdom och behandling tecken med vissa relationer till varandra. Genom kroppens symptom definieras en sjukdom som leder till en viss behandling och på så vis utesluts andra möjliga behandlingsmetoder. Element kallas de tecken som inte fått sin mening fixerad. Alla moment är potentiella element och diskurser strävar efter att avskaffa alla deras mångtydligheter och uppnå entydighet (Winther Jorgensen & Philips 2000:35). Vidare definierar Laclau och Mouffe (1985) artikulering som varje praktik som skapar en relation mellan elementen så att deras identitet förändras. Artikulering används i studien för att förstå vilka andra diskurser som är närvarande och har betydelse för delning.

Delningsekonomi

Delningsekonomi (kallas ibland även för kollaborativ ekonomi eller nyttjandekonomi) och är inget nytt fenomen, men på grund av den teknisk utvecklingen ses det idag som allt viktigare. Idag har cirka 10 % av Sveriges befolkning använt delningstjänster. Främst handlar det om taxitjänsten Uber eller korttidsuthyrningstjänsten Airbnb (www.DN.se 2019-03-21). 2017 publicerades den svenska staten en offentlig utredning om delningsekonomi, där delningsekonomi definieras enligt följande:

[...] begreppet delningsekonomi för att beteckna den del av ekonomin där privatpersoner ger varandra tillgång till underutnyttjade resurser, egendom såväl som tjänster, mot eller

utan betalning. Detta kan ske med hjälp av digitala plattformar eller via analoga fora (www.regeringen.se 2019-02-12).

Sedan 2015 har begreppet delningsekonomi funnits i svenska språkrådets nyordlista där det definieras som ett "samlingsnamn på aktiviteter som syftar till minskad resursåtgång genom effektivare kapacitetsutnyttjande såsom delning av tillgång till varor och tjänster" (www.språktidningen.se 2019-03-12). Att människor har delat tillgångar och tjänster av varandra är emellertid ingen ny företeelse. För att det ska räknas som delningsekonomi krävs det dock att resurserna ska delas bortom den egna bekantskapskretsen. Delningsekonomisk utveckling ifrågasätter många etablerade föreställningar ur ett användarperspektiv på grund av att konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen inte gäller mellan enskilda konsumenter. Båda parterna befinner sig istället i ett ickehierarkiskt nät där de kan ses som jämnstarka (www.regeringen.se 2019-02-12). Enkelt uttryckt innebär delningsekonomi att människor hyr och lånar tjänster av varandra. I denna uppsats använder jag delningsekonomi som ett begrepp för att beskriva samnyttjande av resurser inom ett bostadsområde där kommunen eller andra boende tillhandhåller resurserna.

Identitet

Enligt Nationalencyklopedin definieras identitet som självbild, att ha en medvetenhet om sig själv som en unik individ (www.ne.se 2019-03-18). Ordet kommer från latin och betyder "jag är jag". I uppsatsen används identitet ur ett konstruktivistiskt perspektiv, vilket innebär att identitet ses som flytande, kontextuellt och i ständig förändring. Det är inte något som människor bär med sig utan något som skapas i social interaktion (Alsmark 1997). Enligt socialkonstruktionism är därför inte identitet grundat enbart på kategorier som kön eller etnicitet, utan identitet skapas av många olika sociala, kulturella, historiska och ekonomiska faktorer. Hammarén och Johansson (2009) beskriver identitet som ett laddat begrepp som berör samhället och individer på olika sätt. Författarna lyfter fram olika perspektiv på identitet där ett av perspektiven beskriver identitet som en social roll och process. "Roll" kommer från socialpsykologen Erving Goffman och är nära förknippat med identitet. Goffman menar på att människor spelar roller i olika sociala miljöer och därför går samhället att liknas vid en teater. Olika roller spelas samtidigt och kan bytas ut när som helst. När roller förändras eller byts ut så ändras också beteendet och samhällets förväntningar på en. Detta går att likna vid att olika roller har olika manus att följa. Människor träder in i olika roller som "man" eller "tränare" och utifrån det skapas individens identitet (Goffman 2009). Enligt diskursteori försätts individer i positioner där dessa positioner medför särskilda förväntningar på beteendet (Winther Jorgensen & Philips 2000:48).

Kön/genus

Begreppet genus användes av Yvonne Hirdman på 1980-talet för att visa på skillnaden mellan det biologiska könet och det konstruerade könet. Hirdman menar att genus uttrycker de sociala, historiska och kulturella aspekterna av kön och sexualitet. Genus handlar om vilka föreställningar, normer och förväntningar människor har, det vill säga ett slags tolkning av det biologiska könet. Genus är av en föränderlig karaktär beroende på tid och kontext (Hirdman 2003:12). Judith Butler (2007) menar dock att inte heller kön är något biologiskt. Butler menar att det är först när människan föds som denne tilldelas ett kön och det är från den stunden som normer och föreställningar får betydelse och individen socialiseras in i olika könsroller. Hon ser både kön och genus som något kulturellt och socialt skapat, och menar att risken med ett dikotomiskt synsätt på kön är att det tenderar att återskapa essentialistiska föreställningar om manliga respektive kvinnliga egenskaper. Genus bör därför inte exkludera den biologiska aspekten utan snarare bidra med förståelse för hur människor ger biologin mening. Likt Butlers resonemang kommer kön och genus användas som synonymer i denna studie för att inte återskapa traditionella föreställningar om kvinnligt och manligt. Det biologiska könet är skapat genom en samhällelig diskurs och därför ses kön som lika konstruerat som genus.

Hållbarhet

Hållbarhet är mer ett politiskt än teoretiskt begrepp, men eftersom det är viktigt för förståelsen av uppsatsen vill jag nämna det här. Hållbarhet kan beskrivas på många olika sätt, men vanligt är att tala om ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet. Att sträva efter hållbar utveckling innebär enligt EU-kommissionens definition att tillgodose våra behov idag utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina (Ullstad 2008:32; Johansson & Orrskog 2011:11). Det handlar därför inte bara om att värna om miljön, utan också om demokrati och välfärd. Det finns fyra grundläggande principer när ett hållbart samhälle ska planeras. Rättvisa mellan generationer, rättvisa mellan alla människor på jorden, ekologisk balans mellan människan och naturen samt den demokratiska aspekten som handlar om medborgarnas deltagande.

Material och metod

Intervju och urval

Intervjuerna i denna studie är av respondentkaraktär. De syftar till att fånga in informanternas föreställningar om en viss fråga och analytiskt handlar det sedan om att hitta gemensamma mönster i deras berättelser (Esaiasson et al 2012: 228).

Sammanlagt har sju intervjuer genomförts med hjälp av en intervjuguide med vissa ramar. Öppna frågor ställdes genomgående under intervjuerna där informanterna själva fick leda in

samtalen på vissa teman. Varje intervju tog omkring 40 minuter och har därefter transkriberats ordagrant utifrån det som ansågs vara meningsfullt för tolkning, även sådant som skratt, tvekan och längre pauser. Första urvalsprincipen handlade om att hitta dem som potentiellt är mest benägna att flytta till Tomtebo strand. Statistik från 2016 visar att unga vuxna flyttar mest. I åldrarna 20–29 var det drygt var fjärde person som flyttade under 2016, och där närmare två tredjedelar av alla totala flyttningar (alla åldrar) görs inom kommunen, vilket främst kan räknas som ett bostadsbyte (www.scb.se, 2019-03-12).

Andra urvalsprincipen inspirerades av Grant McCracken (1988) tre allmänna råd. Det första rådet handlar om att intervjua främlingar, eftersom det underlättar att hålla vetenskaplig distans till och undvika förutfattade meningar om de intervjuade. Utifrån informantens perspektiv kan det också bli enklare att öppna upp sig eftersom jag och informanten inte förväntas ha en fortsatt relation. Andra rådet handlar om att intervjua ett litet antal. I början av materialinsamlingen hade jag inte satt upp ett klart mål för hur många intervjuer som behövdes, utan istället slutade jag när jag hade fått en tillförlitlig bild av föreställningar kring delningsekonomitjänster, det vill säga när jag uppnått en teoretisk mättnad. Nya aspekter och perspektiv kan dock alltid dyka upp under analyser av sociala fenomen. Sista rådet som McCracken redogör för är att inte intervjua subjektiva experter, vilket samtidigt är beroende av syftet med en studie. Syftet var dels att intervjua invånare i Umeå som inte ansågs vara experter inom området och dels för att få breddad kunskap kring ett delningsekonomiprojekt.

Utifrån detta gjordes ett strategiskt urval; unga vuxna inom ålderskategorin 20–29 och bofasta i Umeå. Tre kvinnor och tre män intervjuades. En sjunde intervju genomfördes den 18/2 med en som jobbar inom Sharing Cities Umeå. Syftet med den sjunde intervjun var att få breddad kunskap kring ett lokalt delningsekonomiprojekt för att se vilka reflektioner och föreställningar som genomsyrar detta. Utifrån McCrackens urvalsprincip blir därför Carl ett undantag eftersom han kan förstås som en subjektiv expert.

Namn, ålder	Ort, bostadsform	Sysselsättning	Datum
Moa 20 år	Umeå, inneboende	Studerar	2/2
Anton 22 år	Umeå, hyreslägenhet	Jobbar	7/2
Linda 21 år	Umeå, hyreslägenhet	Jobbar	10/2
Henrik 23 år	Umeå, bostadsrätt	Studerar	13/2
Kajsa 21 år	Umeå, inneboende	Jobbar	2/2
Simon 20 år	Umeå, studentlägenhet	Studerar	5/2
Carl		Jobbar inom Sharing Cities	18/2

Etiska riktlinjer

Samtliga informanter har blivit informerade om studiens syfte och hur deras uppgifter kommer att behandlas. Studiens syfte bifogades också som meddelande när jag via e-post frågade om de ville delta. Det har varit frivilligt att delta och medverkan i intervjun har kunnat avbrytas när som helst. En samtyckesblankett har skrivits på av samtliga. För att inte kunna identifiera någon av informanterna har varje person fått ett fingerat namn.

Enkät

Enkäten ”Vad kan du tänka dig att dela med dina grannar” skickades ut på Facebook till vänner och bekanta och kunde besvaras mellan slutet av januari och början av februari 2019. Enkäten gick ut till alla åldrar, men de procentsatser som presenteras i studien gäller åldrarna 20–29. I denna ålderskategori svarade 55 personer på enkäten, 35 kvinnor och 20 män från olika delar av Sverige. Den bestod av 12 frågor som handlade om föreställningar kring att dela saker och tjänster med sina grannar. Enkäten har använts som ett kvantitativt komplement till de intervjuer som genomförts.

Reflexivitet

En viktig strävan med en etnografisk undersökning är att skapa material som representerar så många perspektiv på fältet som möjligt. Det är också viktigt att visa tydlighet och transparens vad gäller vilka röster som får utrymme i studien och vilka som utesluts när olika begränsningar görs. Att tänka reflexivt innebär bland annat att reflektera över vilka befolkningskategorier som gavs utrymme och vad det har för betydelse för uppsatsen (Finley 2003:12). I denna studie gjordes ett urval på åldrarna 20–29 vilket innebär att en äldre befolkning tappades bort.

Olika diskurser har betydelse för forskare, uppdragsgivare och informanter. Därför ses individen som en person som är genomsyrad av normer och föreställningar där kollektiva regler och idéer är komplexa och dynamiska (Pripp 2011:74; Ehn & Löfgren 1996:111). Detta innebär således att jag som forskare och diskursanalytiker inte kan se världen bortom diskurser. Utgångspunkten för diskursanalys är att man inte kan nå verkligheten utan att studera diskurser. Det handlar därför inte om att kategorisera olika berättelser som felaktiga eller sanna, utan istället att undersöka vilka mönster och konsekvenser utsagorna får (Winther Jorgensen & Philips 2000:7). Därför kan det vara svårt att studera diskurser som man själv befinner sig inom. Därför har jag försökt sätta parantes kring mig själv och min egen kunskap och mitt förhållningsätt. Personligen deltar jag i en delningsekonomidiskurs vilket innebär att jag själv har reflekterat över mitt förhållningsätt till forskningsfrågan. Ibland under

intervjusituationen representerar jag en insider där jag och informanten delar erfarenheter. När man som forskare kan identifiera sig med informanternas berättelser kallar Finley (2003) för introspektion. Men detta får inte göra att intervjusituationen påverkas negativt, exempelvis genom att alltför ledande frågor ställs.

Uppsatsen görs på uppdrag av Umeå kommun och skapandet av en ny hållbar stadsdel. Under materialinsamlingen har jag därför sett mig själv som ett politiskt subjekt, både genom att jag själv har viss makt att påverka samhällsutvecklingen och genom att jag erbjuder intervjupersonerna en möjlighet att göra det. Under intervjusituationen har jag utifrån detta visat transparens och tydlighet vad gäller vem som är uppdragsgivare och varför de personer som ingår i studien intervjuas.

Områdesöversikt

Framväxten av delningsekonomi har resulterat i debatter i media, politik, forskning och näringsliv. Sverige ligger steget före vad gäller att dela idéer och offentliga utrymmen jämfört med övriga Europa (www.entreprenörskapsforum.se 2019-03-12). I "the sharing economy embracing change with cuation" (2015) skriver författarna att digitalisering möjliggör delningsekonomin framväxt. Trenden att dela materiella tillgångar domineras av mer globala aktörer som korttidsboendet Airbnb eller taxitjänsten Uber. När det gäller delning av kläder, verktyg, begagnade varor och cykelarrangemang är det mer reglerat av lokala aktörer. Författarna beskriver delning som minskar resursåtgången och att digitalisering är det som möjliggör detta. För att skapa jobb och trygghet lyfts ett antal punkter fram i rapporten. Bland annat vikten av att utveckla nya flexibla regelverk, underlätta för entreprenörskap och innovation och att involvera offentlig sektor i delningsekonomi (www.entreprenörskapsforum.se 2019-04-4).

Forskning har fokuserat på de stora delningsekonominföretagen, som Airbnb eller Uber. Sandström med flera (2017) undersöker hur delningsekonomi är skapad i Sverige och vilka huvudaktörer det är som driver utvecklingen. Forskarna menar på att det är Uber och Airbnb som dominerar de diskussioner som rör inramningen av delningsekonomi. Resultatet pekar på flera olika problem, bland annat med skatt och reglering – även hur delningsekonomin i Sverige bygger på både en marknadslogik och en icke-marknadslogik, och att det skapar ett instabilitetstillstånd. Därför föreslår författarna att utvidga definitionen av delningsekonomi så att den inrymmer både en marknads- och en icke-marknadslogik.

Ur ett miljöperspektiv har det forskats om hur delningsekonomi kan bidra till mer resurseffektiv konsumtion, men forskningen inom detta område är också ifrågasatt. Forskning om Airbnb visar exempelvis på ökat flygande på grund av billigt boende av de som hyr samt extra inkomster för uthyrarna (Shor 2014). När det gäller Uber och delningsekonomi har det

också uppstått konflikter eftersom det givit effekter som anses kontroversiella (Laurell & Sandström 2017). Böcker och Meelen (2017) undersöker ekonomiska, miljömässiga och sociala motivationer av att dela, både vad gäller att låna ut och att låna själv. Undersökningen genomfördes i Amsterdam där 1330 svarade på frågor om att dela främst bil, skjuts, boende och mat. Resultatet visade bland annat att verktyg var det mest relevanta att dela och att det var av ekonomiska skäl. De skriver också om hur olika grupper påverkar deltagandet i en delningsekonomi. Exempelvis hur äldre människor oftare har kontakt med sina grannar och hur sociala drivkrafter är vanligare bland äldre jämfört med yngre.

Det finns således en brist på kvalitativa studier som undersöker föreställningar om delningsekonomi inom ett bostadsområde. Med det sagt hoppas jag med denna uppsats kunna tillföra förståelse och kunskap om delning mellan grannar.

Disposition

I det första empiriska kapitlet redogörs för diskursen om delningsekonomi. Här presenteras olika motivationsfaktorer som påverkar attityderna till delningsekonomi. Detta görs främst utifrån teman om sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter. Det andra kapitlet behandlar delningsekonomi utifrån begreppen identitet, kön och jämställdhet. I den avslutande diskussionen ges förslag på hur Tomtebo strand kan planera inför delningsekonomitjänster både utifrån det som uppkommit i undersökningen och egna tankar och reflektioner.

Diskurs och attitydfaktorer

I inledningen förklarade jag diskurs som ett sätt att se världen på där begreppet används för att fånga upp olika tankesammanhang. Olika diskurser rymmer skilda föreställningar, erfarenheter och reflektioner, vilket även gäller diskurser om delning.

Bray med flera (2011) identifierar ett ”attitude behavior gap” som visar på att människor gillar att säga att de är positiva till delning, men när det väl kommer till kritan delar de inte lika mycket som de säger för att det känns krävande eller omständligt. Inom attitydforskningen generellt är attityder något som styr hur människan handlar och även här kompliceras detta av ett attityd-handling-problem. Det vill säga att en attityd inte kausalt framkallar en lämplig handling. Potter (1996) problematiserar detta och menar att attitydforskare behandlar attityder som något slutet och isolerat och inte som en del av ett större meningssystem. Istället för att negligera betydelsen av socialt sammanhang vill jag poängtera hur attityder skapas och reproduceras genom sociala aktiviteter, genom diskurser. Detta kapitel undersöker attityder kring delningsekonomi och på vilka grunder människor skulle kunna tänka sig att delta i olika tjänster inom ett bostadsområde där syftet är att samnyttja olika resurser. Kapitlet visar på vilka diskurser som har betydelse inom delningsekonomidiskursen och hur de strider mot varandra. Första delen av kapitlet utgår från diskursteorin fyra viktiga begrepp som presenterades i inledningen; Element, moment, diskurs och artikulation.

Tre centrala teman

I informanternas berättelser har tre centrala teman hittats. Dessa tre kan förstås som tecken som diskursen skapas och reproduceras ifrån:

- Teknologi (i form av appar eller andra webbplattformar)
- Tillgångar och tjänster (materiellt eller immateriellt)
- Grannar

Inom delningsekonomidiskursen finns även flera andra tecken – de ovan nämnda är skapade utifrån vad som var centralt i informantens berättelser. Teknologi, tillgångar, tjänster och grannar är alltså bara exempel på många möjliga tecken. Dessa tecken skulle också kunna ses som egna diskurser. Exempelvis kan teknologi ses som en egen diskurs med olika föreställningar, tecken och moment. I denna uppsats ser jag dessa som tecken inom ramen för

delning, dock benämns social-, ekonomisk- och ekologisk hållbarhet i kapitel två som egna diskurser.

Nodalpunkter utgör de tecken vilka de andra ordnas ifrån. Inom den medicinska diskursen utgör kroppen en nodalpunkt eftersom den avgör vilken sjukdom det är och vilken behandling som ska sättas in (Winter Jorgensen & Philips 2000:35–33). Jag benämner dock inte några av de ovanstående tecknen som nodalpunkt utan ser istället ”delning” som en nodalpunkt eftersom diskursen skapas och reproduceras utifrån föreställningar om just delning.

Teknologi

För att möjliggöra en effektiv delningsekonomi skrivs det i Tomtebo strands hållbarhetsprogram att det behövs smarta tekniska lösningar. Det ska bli den smarta staden där digitalisering och ny smart teknik ska förenkla livet. Ett exempel på cirkulär ekonomi och delning handlar om att skapa en gemensam plattform för delning (umeå.se 2019-03-12). ”Teknologi” utgör ett centralt tecken i den diskurs om delning som skapas i intervjuberättelserna. Personerna som ingår i denna studie tillhör generation Z som präglas av informationsteknologi och som ser det som en självklarhet att ständigt vara uppkopplade till internet och sociala medier (www.ne.se 2019-03-12).

Tvättstugan kan ses som ett slags servicehubb. Den delas tillsammans med andra inom ett bostadsområde och många gånger krävs det digitala hjälpmedel för att boka tid, detta i form av exempelvis ett ”tagg-system” eller via internet/app. I informanternas berättelser om vad de delar med sina nuvarande grannar kom många gånger tvättstugan på tal. Tvättstugan fick därför stå som symbol för berättelserna kring teknologi och delning eftersom det är ett lånesystem som var enkelt att relatera till:

[...] ifall det är ett organiserat system där man kan låna, alltså typ som tvättid ungefär, då är det ju rätt så bekvämt att använda det istället för att köpa sitt eget (Moa 2/2).

Det fanns olika upplevelser av och reflektioner kring tvättstugan. Moa pratade om tvättstugan som ett väl beprövat system som hon kände tillit till. Det som var mest återkommande i berättelserna om bokning genom en digital tjänst är den framförhållning som krävs. Henrik berättade om hur han i många år har delat tvättstuga med sina grannar och att det inte har varit några problem alls. Det var inga problem att boka och tider fanns när det önskades. Det fanns två anledningar till att Henrik hade valt att sätta in sin egen tvättmaskin. För det första handlade det om att tvättstugan inte var belägen i samma hus, vilket gjorde att det kändes ”bökitigt” att tvätta. Johansson och Orrskog (2002) skriver att en avgörande faktor att göra smarta val är att det ligger nära till hands. Den främsta anledningen till att Henrik skaffat en egen tvättmaskin var att det inte krävdes någon planering. Han menade att det passade bra eftersom ”många små snabbtvättar passar mitt liv ganska bra”. Att man inte kan boka när man

vill blir på så vis ett hinder för spontanitet vilket blev speciellt tydligt för Linda. Hon berättar om hur hon har få grannar vilket inte kräver att de behöver boka:

Det är ju ganska tomt. Så jag delar nog inte med så många så det känns bra. Och vi behöver ju inte ha tvättider och det tycker jag är ganska skönt. För jag bodde hemifrån ett tag i andra hand och då var det tvättid och det tycker jag var jättejättejobbigt att behöva låsa” du måste tvätta den här tiden” (Linda 10/2).

Ett stort plus blir att inte förtidsbokning krävs vilket möjliggör spontanitet. Linda beskriver sig själv som rörig, spontan och ”lite överallt på samma gång”. Detta visar på hur identitet och konsumtion samspelar med varandra, vilket jag återkommer till i kapitel två.

Tillgångar och tjänster

Nästa tecken inom delningsekonomin definierade jag som tillgångar och tjänster. Att låna tillgångar och tjänster av varandra är ingen ny företeelse. Grannar, bekanta och vänner har alltid lånat diverse saker och inom jordbruket har maskiner, redskap och tjänster bytts med varandra. Detta kunde man se hos samtliga informanter; de knackar på hos grannen och ber om att låna ingredienser, lånar ut skidutrustning på semester i Åre, lånar trumset till konsert, lånar ut sin cykel eller dammsugare. Det framgick att det finns en upparbetad delningskultur hos respektive bekantskapskrets som bygger på tillit och generositet, men att det är något som i ett hållbart bostadsområde behöver flyttas utanför den befintliga kretsen och möjliggöra ett mer systematiskt samnyttjande genom webbplattformar och appar som skapar en bredare krets och lättare åtkomlighet inom delningskulturen. Enkäten visade att 73 % är villiga till att dela med andra inom det planerade bostadsområdet (via app eller annan plattform), vilket visar på att en vilja finns inom denna ålderskategori.

I intervjusituationerna gavs exempel på varor och tjänster som skulle kunna delas på Tomtebo strand. Exempelen hämtades från Tomtebo strands hållbarhetsprogram och från diskussioner kring delningsekonomi med Umeå kommun. De olika exemplen som uppgavs var verktyg och redskap (ex. hammare, strykjärn, spade), transportmedel (ex. bilpool, cykel, släp), sport- och fritidsutrustning, lokaler, tjänster såsom trädgårdsarbete, reparationer, datorhjälp, barnpassning, bärhjälp. Jag poängterade också att detta bara är exempel och att det också går bra att tänka utanför dessa. Verktyg var något som alla informanter diskuterade positivt kring och i enkäten som genomfördes var det 65 % som var positiva till att dela olika verktyg. Detta var också det alternativ med högst svarsfrekvens strax efter enklare mindre tjänster. Ett motiv till att dela verktyg var ekonomi. Verktyg motiverades som något bra att dela eftersom det inte används varje dag:

Jag tänker mig typ verktyg, tycker jag var en bra idé. För det är sånt där som man ganska sällan använder. Så det är väldigt bra att ha. För det är ju precis det man behöver man

inte har. Så då är det faktiskt ganska smidigt om det skulle finnas så man kan låna. [...].
Just de där med verktyg, då är det viktigt att allt finns, annars kommer du där och har
stjärnskruvmejseln, men inte den andra, då får du fara och köpa en (Linda 10/2).

En återkommande tanke inom delning av tillgångar och tjänster var smidighet. Här pratas det om två aspekter av smidighet. För det första att det är smidigt att kunna låna och för det andra att det är det smidigt att äga själv. I uppsatsen "The Sharing future - A look at the playing field on the Swedish sharing economy" (2018) presenterar Oskar Ahlman bekvämligheten som både en positiv och negativ faktor. Det beskrivs som både smidigt/bekvämt att kunna låna och att kunna köpa själv. Det sker en övervägning av hur lång tid det tar att åka och köpa en skruvmejsel på Clas Ohlsson eller hur lång tid det tar att gå in på en app eller webbplatsform, hitta rätt efter önskemål och sedan få den till sitt boende. Moa pratade om att det är smidigt för att man slipper gå till butiken och det sparar tid. Samtidigt som Anton pratade om hur det kändes omständigt att behöva boka tid för att låna en hammare, då tyckte han att det skulle kännas mycket enklare att köpa.

Tidigare nämnde jag Henrik som berättade att han har installerat en egen tvättmaskin. Inte för att han hade några problem med att dela tvättstuga utan på grund av smidigheten att kunna tvätta när man vill samt för att tvättstugan i hans bostadsområde låg långt bort. Carl lyfter också upp betydelsen av tillgänglighet. Han menar att bostadsnära hubbar kan vara nyckeln till hållbara val, att det är det bästa tillvägagångssättet för att det ska kännas enkelt och friktionsfritt. Han menar på att genom att bygga in en delningsinfrastruktur så medför det att det blir enklare för människor att välja tjänsterna. I boken "Att bygga ett hållbart samhälle" skriver Johansson och Orrskog om vanans makt. Johansson och Orrskog (2011) skriver att hälften av dagens miljöpåverkan anses bero på hushållen. Ska man förändra sina vanor till en mer hållbar livsstil är geografiskt avstånd, tillgänglighet och brukarvänlighet viktiga nyckelfaktorer. De nämner även tre andra viktiga faktorer: Tid, pengar och tillgänglighet. Att göra val som är bra för miljön, exempelvis genom att dela tvättstugan, kan uteslutas om det känns krångligt, tidskrävande eller dyrt. I Henriks fall blir det tydligt hur tillgänglighetsfaktorn hindrade honom från att fortsätta dela tvättstuga (Jfr. Johansson & Orrskog 2011:210).

Grannar

Ett sista tecken som diskursen kring delning konstrueras utifrån är "grannar", det vill säga de människor som förväntas samnyttja olika tillgångar och tjänster. I enkäten svarade 23 % procent att en av anledningarna till att delta i delningsekonomitjänster skulle vara att träffa nya människor. På denna fråga fanns det även möjlighet att skriva in egna svarsalternativ och det kom in svar som "för att vara en god medmänniska" eller "för att det känns kul att hjälpa varandra".

Huruvida man litar på sin granne eller inte är något återkommande i talet om delning. I enkäten svarade 15 % att den främsta anledningen till att de inte skulle vilja dela är på grund av att opålitlighet. Även om delningsekonomi funnits i olika former under tidigare generationer så utmanar dagens delningsekonomi föreställningar kring ekonomins traditionella funktionssätt eftersom det är en peer-to-peer relation. Peer-to-peer system är ett icke-hierarkisk relation där uthyraren är direkt sammankopplad med den som vill låna utan mellanhänder (www.entreprenorskapsforum.se 2019-03-12). Samtidigt som detta ses som ett hinder på grund av opålitlighet förstås det också som en motivationsfaktor till delning. Frågan blir således hur man skapar tillit inom delningstjänster.

Carl berättar hur tillit är något återkommande inom Sharing Cities projektet och att öppna upp och dela med sig av personliga grejer har varit väldigt svårt i Umeå. Sharing Cities tror på att skapa en gemenskap inom bostadsområdet. Carl berättar om att skapa nya strukturer när grannar möts för att bygga gemenskap, sociala relationer och tillit. Kajsa nämnde att hennes nuvarande bostadsområde brukar bostadsföreningen hålla olika arrangemang. Hon beskriver det som något väldigt positivt för då får man se vad det är för folk som bor i området och att det skulle kunna leda till en bättre delningskultur. Vidare förklarade Kajsa hur ett sådant organiserat koncept inte skulle behövas eftersom man då bara kunde "spontanknacka" på dörren och be om att få låna släpet eller ett strykjärn. Att skapa en gemenskap genom grannkooperativ blir därför ett sätt att skapa tillit enligt Carl och Kajsa.

I "hur skapas tillit mellan användare och värdar vid användandet av tjänster i delningsekonomi" (2018) skriver Aland Ahmed och Ifrah Ayanle Omar hur det skapas tillit mellan användare och värdar inom Airbnb. Airbnb är en tjänst för uthyrning och bokning av sitt privata boende. Utifrån kvalitativ metod identifierar de tre faktorer som bidrar till skapandet av tillit. Majoriteten menade att feedbacksystemet var det viktigaste i skapande av tillit. Feedbacksystemet bygger på recensioner och omdömen som tidigare användare angivit. Nästa faktor som skapar tillit är profilbild. Genom att ha en profil och bild menade de på att det skapar en uppfattning om vem personen är. En kombination av att titta på feedbacken som andra har gett och en granskning av profilbild etc. var dominerande i tillitsprocessen. Sista pusselbiten i tillitsskapande var kommunikation. Genom att föra en konversation för utbyte av information skapades trygghet. Resultatet av undersökningen visade att tillit är något som tar tid och att en kombination av dessa faktorer är steg i rätt riktning.

Ovan presenterade tecken kan ses som knutar i ett fisknät som diskursen delningsekonomi konstrueras utifrån. Tecknen är dock inte entydiga utan de omförhandlas och ges kontinuerligt nya betydelser. Ovan har jag visat hur dessa tecken rymmer flera olika betydelser och värden. I inledningen presenterades element som de tecken som inte har fått sin mening fixerad. Därför ser jag alla dessa tecken som "flytande signifikanter", det vill säga att de är i hög grad

är öppna för tillskrivningar. Alla moment är potentiella element och diskurser strävar efter att avskaffa alla dess mångtydligheter till entydighet (Winther Jorgensen & Philips 2000:35f).

Motivationsfaktorer bakom delning

Som nämnts i inledning definierar Laclau och Mouffe (1985) artikulation som en praktik som skapar en relation mellan elementen så att deras identitet förändras. Artikulation kan knytas till hållbarhet, det vill säga hur aspekter/diskurser kopplas samman. I varje diskurs artikuleras flera olika aspekter som både reproducerar och ifrågasätter. I allt språk och all handling kopplas olika aspekter samman och skapar mening på oförutsägbara sätt. Hur verkligheten får betydelse skapas i relation till flera olika diskurser. I detta kapitel undersöks hur diskurser artikuleras i berättelserna om delningsekonomi samt vilka diskursiva kamper som förs. Diskursteorins utgångspunkt är att ingen diskurs kan etablera fullständig dominans. Olika betydelsebildningar och tankesammanhang definierar verkligheten på olika sätt för människor och bidrar till ett visst socialt handlande. Detta medför att det existerar konflikter mellan dessa tankesammanhang som antingen ses som självklara eller oemotsagda (Winther Jorgensen & Philips 2000:54f).

I artikeln ”The Sharing Economy: Why people participate in Collaborative Consumption” (2016) skriver Juho Hamari med flera om olika attityder kring att dela. De har genomfört en kvantitativ studie om olika motivationsfaktorer som påverkar privatpersonernas attityder kring delningsekonomi. Hamari använder sig av Ryan och Deci (2000) teori om självbestämmande (Self-determination theory) som handlar om att man kan urskilja olika motivationer som inre eller yttre. Hamari identifierar fyra olika motivationsfaktorer: Hållbarhet, nöje, ekonomiska fördelar och rykte. Han beskriver hållbarhet och nöje som inre motivationer och beroende av inre värden. Hamari beskriver också hur det existerar två typer av inre motivationer; nöjet från att gilla faktiska aktiviteten samt betydelserna av normer och föreställningar. Hamari menar att ifall man gillar en aktivitet eller deltar i delningsekonomitjänster på grund av ekonomisk vinst sker det på grund av inre motivationer och påverkas inte direkt av andras åsikter. Rykte däremot ses som något skapat utifrån en överenskommelse av normer och föreställningar, därför ses rykte som en yttre faktor beroende av hur människor påverkar varandra och tänker kring fenomenet. I denna uppsats ses alla motivationer som mer eller mindre beroende av yttre motivationer. Normer och föreställningar är närvarande överallt och påverkar alla val eftersom de skapas, reproduceras och utmanas i kontakt med andra människor. Det är en livslång process och leder till både positiva och negativa sanktioner, dvs. en form av belöning eller bestraffning för människor eller fenomen (Svensson 2007:63f). Den första attitydfaktorn som beskrivs av författarna är hållbarhet. Genom att tänka på delningsekonomi som något som optimerar miljömässiga,

sociala och ekonomiska aspekter av konsumtion påverkas inställningen positivt och skapar därmed intentioner till att delta i sådana verksamheter. Nästa attitydfaktor är nöje som handlar om huruvida människor tycker att det är kul att delta i sådana verksamheter, exempelvis som ett slags informationsutbyte. Vidare beskrivs hur delningsekonomideltagande påverkar människors personliga rykte. Det handlar om hur delningstjänster (genom teknologin) bidrar till status inom delningsekonomigemenskapen. Exempelvis så fann Hars och Ou (2001) att självmarknadsföring och att bygga upp ett gott rykte online är viktiga indikatorer på att samarbeta på digitala plattformar. Att dela tillgångar och tjänster mellan varandra handlar inte bara om miljömässiga skäl utan även ekonomiska. Tanken på att tjäna eller spara pengar bidrar alltså till en positiv syn på delningsekonomi och aktiviteter inom verksamheten. Resultatet av undersökningen visade att hållbarhet är en viktig faktor för att skapa en positiv attityd till delning, men att ekonomiska fördelar är en mer betydande faktor för deltagande i delningsekonomitjänster (Hamari et al 2016).

De olika motivationsfaktorerna som identifieras i mina intervjuerättelser handlade om olika aspekter av hållbarhet; Social, ekologisk och ekonomisk. Undersökningen identifierade även ytterligare en betydande faktor, nämligen utrymme.

Social hållbarhet

Social hållbarhet handlar om sociala, kulturella och politiska faktorer som påverkar livskvalitén för människor. Social hållbarhet innebär att människor har respekt och medkänsla för varandra. De viktigaste frågorna i arbetet för social hållbarhet är att främja deltagande och dialog, motverka ojämlikhet och jobba för fred (Blatchford & Samuelsson 2010:23). Den fysiska planeringen kan bidra till social hållbarhet genom exempelvis blandade upplåtelseformer, mötesplatser, trygghet och säkerhet (www.boverket.se 2019-03-12).

På enkäten var det några svar som kan förstås i termer av social hållbarhet. Som nämnts tidigare svarade 18 % procent att en av anledningarna till att delta i delningsekonomitjänster skulle vara att träffa nya människor. På denna fråga fanns det även möjlighet till att skriva in egna svarsalternativ där det kom in svar som ”för att vara en god medmänniska” eller ”för att det känns kul att hjälpa varandra”. När Kajsa pratade om sina uppfattningar om delningsekonomidiskursen artikulerade hon det i linje med en diskurs om social hållbarhet. Hon kände att det skulle bidra till att hon kom närmare de som bor i samma område och att det skulle kännas som en trygghet ifall något allvarligt skulle ske. Vidare beskrev hon något som jag vill kalla ”Ove Sundbergsyndromet”. Ove Sundberg är rollfigur i TV-serien Solsidan och han beskrivs som snål, tråkig och påfrestande. Han vill alltid låna saker som han sedan aldrig lämnar tillbaka. Ove Sundberg uppfatta som en person som åker snålskjuts på andras liv, både ekonomiskt och socialt. ”Ove Sundbergsyndromet” syftar på en rädsla att delningskulturen ska gå över styr. För det första fanns en rädsla till att det man delar inte

kommer tillbaka helt, och för det andra rädsla att det ska finnas en skyldighet till att dela. Det vill säga att människor ska låna tillgångar och tjänster av varandra vilket gör att det känns som en börda istället för en god gärning. Detta syndrom avspeglades också i Antons resonemang när han sa "Jag har en verktygslåda, kom och råna mig!" Enligt Laclaus och Mouffes (1985) begrepp kan man förstå detta som en diskursiv kamp. Samtidigt som Kajsa berättade om hur det skulle bidra med gemenskap fanns det också en rädsla för en kultur som hon själv inte skulle passa in i. Det råder en kamp om vilka föreställningar som ska uppnå hegemoni inom den social hållbarhetsdiskursen. Detta går också att förstå utifrån det ovan nämnda begreppet element. Det råder en kamp om hur strukturen ska se ut och vilka värden som råda. Utifrån den aspekten går social hållbarhet att se som en egen diskurs och som ett element inom delningsdiskursen som är öppen för en rad tillskrivningar där syftet är att gå från mångtydighet till entydighet.

Moa formade också delningsdiskursen utifrån social hållbarhet:

[...] men det är ett väldigt bra sätt att typ såhär lära känna andra inom området. Min mamma sa typ att det bästa sättet att dela grejer är att bli kompisar med sina grannar och dom som bor runt omkring. Så jag tycker att det är ett bra koncept (Moa 2/2).

Till skillnad från Kajsa råder här ingen kamp om hur delningsdiskursen ska förstås utifrån sociala aspekter. I Moas tal om delningsekonomi artikuleras social hållbarhet som en aspekt som i första hand påverkar intentionen att delta i delningsekonomitjänster positivt. Hur kommer detta system se ut på Tomtebo strand? Möjliggör det att folk möts och därmed skapar gemenskap och tillit till sina grannar? Jag skriver mer om detta under nästa kapitel som handlar om identitetens betydelse för delning.

Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbarhet handlar om att tänka långsiktigt när det gäller balansen mellan naturen och människan. Det handlar om att ta hänsyn till den biologiska mångfalden och jordens ekosystem (Johansson & Orrskog 2011:12). Albinsson och Perera (2012) skriver om hur attityderna kring delning har förändrats de senaste åren och hur det har gett ekologiska effekter. En växande oro för klimatförändringar har lett till en längtan efter hållbar konsumtion. I enkäten svarade 55 % att de skulle kunna dela och där en av de anledningarna skulle vara miljön. Detta tillsammans med andra faktorer som handlar om att spara tid och pengar. Men bara två av totalt 55 personer svarade att miljön skulle vara den enda anledningen. Utifrån statistik från en SIFO-undersökning uppger 94 % i åldrarna 16–29 att de tycker att det är viktigt att leva klimatsmart och 60 % uppger att de tänker på klimatförändringar varje vecka eller oftare. Undersökningen visar att klimatfrågan är den viktigaste samhällsfrågan för denna ålderskategori. På frågan om de tror att de kommer att

hyra eller låna exempelvis kläder, bil eller sportutrustning i framtiden svarar var tredje att de tror att de kommer ställa sig positiva till detta. Enkäten visade att miljön var en av flera skäl till att delta i sådana tjänster. Detta visades sig även hos Kajsa:

Jag tänker nog mer miljön än vad jag gör åt saken, om man säger så. Jag är lite lat så jag orkar, jag skulle kunna sälja dom här grejerna men då måste man ju faktiskt lägga ut en annons och sen ska folk kontakta en och sen ska man se till att man har tid att mötas så dom kan kolla på grejerna. Jag tycker det blir krångligt, så jag borde nog återanvända mer än vad jag gör. [...]. För jag är lite ekonomisk med min energi (Kajsa 10/2).

Kajsa upplever sig själv som en person som tänker mycket på miljön och skulle vilja leva hållbart. Hon berättar vid ett senare tillfälle hur hon planerar att ta cykeln till jobbet när snön har försvunnit för att värna om miljön men också för att det ska bli billigare för hennes egen plånbok. Detta är ett exempel på hur människor har viljan att leva hållbart men att det inte alltid resulterar i ett hållbart beteende. I inledning beskrev jag detta utifrån Bray med fleras (2011) begrepp ”attitude behavior gap”. Hamari beskriver tre saker som kan vara orsaken till skillnaden mellan tanke och handling. Det första problemet är att det kan anses vara kostsamt, både i tid och pengar. Andra punkten handlar om hur människor saknar förståelse för betydelsen av hållbart beteende och vilka (positiva) konsekvenser det får. Studier av exempelvis Goldstein, Cialdini & Griskevicius (2008) visar på att människor blir motiverade att leva hållbart när andra gör det. Det slutliga problemet som kan förklara detta attitydförlopp är bristande information om hållbar konsumtion. Vilka (ekologiska) fördelar finns det med att jag går och lånar ett strykjärn och strykbräda istället för att gå och köpa eget?

Ekonomisk hållbarhet

Ovan har jag visat på hur en delningsekonomi kan bidra med social och ekologisk hållbarhet. Ekonomisk hållbarhet kan förstås som en ekonomisk utveckling som inte har negativa konsekvenser för de övriga aspekterna av hållbarhet. Det handlar om att bevara ekonomisk tillväxt utan att det påverkar människan eller miljön negativt. I en annan definition kan ekonomisk hållbarhet likställas med ekonomiskt tillväxt. Det vill säga att ökat ekonomiskt kapital kan påverka de andra aspekterna (social och ekologisk) negativt. Med det sagt kan ekonomisk hållbarhet både handla om att främja eller hämma hållbar utveckling (www.kth.se 2019-03-12). I denna studie används ekonomisk hållbarhet som ett begrepp som bidrar till en hållbar utveckling.

Hegemoni är ett begrepp som används för att visa på hur vissa ord inom den studerade diskursen får en dominerande betydelse och är förekommande i flera diskurser (Laclau & Mouffe 1985). Hegemoni går att förstå som en diskurs som skapat konsensus. I enkäten svarade 90 % att en av anledningarna till att delta i delningsekonomi skulle vara för att spara

eller tjäna pengar. Den dominerande diskursen i undersökningen till varför personer ställer sig positiva till delning handlar därmed om att spara pengar och på så vis kan ekonomi ses som en hegemonisk diskurs. Intervjupersonerna vill spara på sitt ekonomiska kapital och på så sätt främjar de resurssparande och hållbar utveckling. I samtliga intervjuer var ekonomisk vinning något som var ständigt närvarande. Henrik förklarade hur han vill dela för att minska sina utgifter. Vidare förklarar hur han skulle se på delningsekonomi i framtiden:

I framtiden skulle jag nog dela ännu mindre. Då skulle ju nog ändå känna på några till av sakerna att "det här kan jag äga själv, jag behöver den ändå nån gång då och då". Då kan jag köpa det själv. Så det skulle absolut vara annorlunda, så det sitter nog ändå mest i pengarna (Henrik 13/2).

Han förklarade hur större ekonomisk kapital skulle bidra till att han inte vill dela med sig i samma utsträckning som i nuläget. Detta visar på hur Henriks nuvarande ekonomiska situation främjar hållbarhet, men endast för tillfället. Informanternas utsagor visar hur de ser på delning i just detta skeende i livet. Hos samtliga informanter kan man se hur ekonomi främjar hållbar utveckling i deras nuvarande kontext. Vid en annan tidpunkt, kontext och livssituation skulle det kunna se helt annorlunda ut. Alla diskurser är dynamiska och föränderliga och deras betydelser är inte självklara för all framtid (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Samtidigt visar forskning på att de som tjänar mer och är högre utbildade har mer miljöhänsyn. Med det sagt skulle motivationen kunna förändras från ekonomi till miljö (Böcker & Meelen 2017).

Utrymme

Jag kunde även identifiera en annan betydande faktor i intervjuerna. Ett återkommande tema var att intervjupersonerna upplevde sina bostäder som ganska trånga vilket resulterade i brist på utrymme. Att inte behöva äga själv sågs därför som en positiv faktor på grund av att man inte behöver förvara det någonstans. Delningsekonomi sågs av Simon som ett gemensamt stort förråd. Simon säger exempelvis:

Man kan gå och låna det just den tiden och sen kan man inte bry sig om det lika mycket.
Man behöver inte förvara det någerst och så där (Simon 5/2).

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har det presenterats olika faktorer som påverkar attityderna till delning positivt. Med det sagt går det också identifiera faktorer som hindrar deltagande i delningsekonomitjänster. I "The Sharing future - A look at the playing field on the Swedish sharing economy" (2018) lyfts fyra faktorer fram som hindrar deltagande. Bristen på positiva

effekter, ekonomisk fördel, bekvämlighet (som diskuterades ovan) samt social förmån. Under intervjun lyfte Carl fram vikten av positiva effekter, "att det måste vara en bra morot någonstans". Han berättar en anekdot om hur hans kompis frågade sina grannar om en stavmixer i utbyte med den perfekta hummusen. I berättelserna som Moa, Anton, Linda, Henrik, Kajsa och Simon ger så tolkar jag det inte som att de ställer sig negativa på grund av att de inte förstår delningsekonomin positiva effekterna. De pratar mycket positivt utifrån ekonomiska och sociala aspekter. Samtidigt som den sociala biten och kontakt med andra människor också blir ett hinder. De främsta problemen är omständligheten och bristen på spontanitet eftersom det finns en föreställning om att delningsekonomi kräver planering och framförhållning. Just spontanitet blir ett återkommande ord som diskuteras mer utförligt i följande kapitel gällande frågan om att ingå i bilpooler. I nästa kapitel presenteras fler anledningar och konkreta exempel på tillgångar som inte vill delas av olika skäl.

Både sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter påverkar delningsdiskursen och framstår som motivationsfaktorer till att dela (eller inte dela). Det diskursiva fältet är ett begrepp som hänvisar till det som inte får plats i den enskilda diskursen. I ovanstående resonemang synliggörs hur miljöaspekten är en del av diskursen men den ekonomiska är dominerande. Med det sagt går inte den ekologiska diskursen att se som det diskursiva fältet, men det utesluts ändå vissa betydelser i diskursordningen eftersom den ekonomiska diskursen är så dominerande. Den ekologiska diskursen tillhör istället ett yttre fält av betydelser (Winther Jørgensen & Philips 2000:64). De diskurser och attitydfaktorer som presenteras ovan visar på hur både ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter reproduceras, ifrågasätter och omformar diskursen. Här vill jag understryka hur detta endast visar på vissa aspekter av hela delningsdiskursen. Andra betydelsemöjligheter skulle sannolikt framträda, uteslutas eller se annorlunda ut med andra informanter och teorier.

Identitet, jämställdhet och delning

I detta kapitel använder jag diskusteorins uppfattning om subjekt och identitet. Hur subjekt skapas i diskurser kan förstås genom Althusers (1978) begrepp "interpellation". Med det menas att individer försätts i bestämda positioner. Om någon tilltalas som exempelvis patient så har hen interPELLERATS med en viss identitet som möjliggör ett visst beteende. I varje given diskurs finns det vissa möjliga positioner som individen kan inta. I en delningsekonomidiskurs kan det handla om uthyrare och personen som lånar. Subjektet är enligt Althusers fragmenterat, det vill säga föränderligt beroende på kontext. I sporthallen en fotbollsspelare, i sitt hem en kattägare och på jobbet en målare. Identitet blir därför något som är i ständig förändring beroende på social miljö. På så vis skapas komplexa och mångfacetterade identiteter. När identitet förstås utifrån ett socialkonstruktionistiskt synsätt ses inte jaget som en isolerad varelse utan som formad av sociala konstruktioner. Det finns inte heller någon objektiv logik som anger någon entydig subjektposition för individen (Winther, Jorgensen, Philips 2000:48f). I det här kapitlet redogörs för hur identitet påverkar och skapar delningsekonomidiskursen. Eftersom kön kan vara en del av ens identitet och identitetsskapande förs även en diskussion kring kön/genus och jämställdhet inom delningsekonomidiskursen.

Personligt och intimt

"Personligt" och "intimitet" kom upp i diskussioner om hem, kläder och dyrare elektronikprodukter. Moa pratade om kläder som något typiskt personligt som hon inte tänker att hon skulle kunna dela med andra. Hon pratade om trädgårdsverktyg och tvättmaskin som mindre personliga grejer som hon skulle känna trygghet med att dela. Moa bor i kollektiv med tre andra där de delar toalett, vardagsrum och kök. Moa beskriver sig själv som en person som vill dra sig tillbaka ibland och vara själv. Vikten att ha sin egna lilla yta blir viktig för hennes identitet och därför inte något som hon skulle tänka sig att dela med andra. På en fråga om vad du inte skulle kunna tänka dig att dela svarade Kajsa:

Mitt hem! Även fast vi är grannar så vill man kanske inte släpa in hela bostadsområdet hemma hos sig själv. Det är väl lite så, den delen. Och som dyra elektronikprodukter, när det blir för intimt. Då känner jag såhär "nä, det vill jag inte dela" (Kajsa 2/2).

När vi fortsätter att diskutera dyrare elektronikprodukter som något intimt och personligt visar det sig att det kanske mer handlar om tillitsproblem. Kajsa berättar en anekdot om hur hennes lillasyster en gång lånade hennes bärbara dator och spillde läsk över hela datorn så att den förstördes.

I både Kajsas och Moas resonemang var det förtroende och tillit som var hindret till att dela de tillgångar som anses vara personliga och intima. Att jobba med tillit inom bostadsområdet blir därför ett tillvägagångssätt för att få människor att "bryta upp" deras invanda tankesätt och få dem att dela mer än innan, även det som anses vara personligt och intimt.

Delningsekonomi och jämställdhet

I diskursen kring delning möjliggörs flera olika subjektpositioner och identiteter som har betydelse. Utgångspunkten är att individen struktureras diskursivt. Exempelvis så konstrueras "man" i en allmän diskurs och det går att sätta likhetstecken mellan man, stark och sport medan "kvinna" kan formas genom likhetstecken mellan tillbakadragen, miljömedveten och stickning. Detta kallar Lacan (1989) för "mästersignifikanter". I denna del av uppsatsen presenteras kön som en av de mästersignifikanter som diskursen rymmer. Det vill säga vilka föreställningar om kön som ingår i en delningsekonomidiskurs. De ovannämnda ekvivalenskedjorna är socialt och kulturellt skapade utifrån föreställningar om kön, det vill säga genus. Kvinnor föds till exempel inte till att vara mer miljömedvetna, utan ett sådant förhållningssätt skapas i sociala sammanhang och kan variera beroende på tid och kontext. Man och kvinna ses dessutom ofta som dikotomier och skapas därför i relation till varandra. Det vill säga att kvinnan anses vara det mannen inte är och vice versa. På så vis formas miljömedvetenhet till en kvinnlig egenskap och att inte vara miljömedveten till en manlighet egenskap (Hirdman 1988). Just kön är bara en av flera möjliga subjektpositioner som individer kan inta i denna diskurs. Andra positioner, såsom klass, etnicitet och ålder får också betydelse för individens handlingar. Olika föreställningar skapar betydelsekedjor som visar på hur man är och inte är. Inom diskursanalys kallas detta för ekvivalenskedjor och identiteten konstrueras genom dessa kedjor (Winter, Jorgensen, Philips 2000:51).

Att jobba för jämlikhet innebär att jobba för alla människors lika värde samt för att de ska ha samma skyldigheter och rättigheter. Att människor inte bemöts på samma sätt kan handla om människans kön, ålder, sexuell läggning, klass, funktionvariation eller etnicitet. Begreppet jämställdhet handlar om jämlikhet mellan könen (Mark 2007:13), således också om social hållbarhet. En stad som jobbar för hållbar utveckling kännetecknas av att ta hänsyn till olika gruppers behov. Det ska skapas bra miljöer där människor möts och där jämställdhet mellan kvinnor och män ska främjas (www.boverket.se 2019-03-12).

Inom Sharing Cities diskuteras det när en plats är jämställd eller inte. Det handlar om när människors ska mötas och hur de platserna upplevs för olika kön. Kvinnor befinner sig i en subjektposition vars trygghet begränsas och utmanas. På så sätt interPELLERAS kvinnor in i en roll i delningsekonomidiskursen som otrygg och mannen blir det som kvinnan inte är, det vill säga trygg. Det skapas alltså en mästersignifikanter där det sätts likhetstecken mellan kvinna

och otrygg. Utifrån inledningens diskussion om rollteorin går detta också att förstå som att kvinnan spelar en viss roll med ett visst manus, där manuset är skapat utifrån normer och föreställningar som sociala konstruktioner. Det gör i sin tur att systemet måste byggas upp på ett visst sätt för att främja trygghet och jämställdhet. I denna kontext lyfter Carl upp hämta- och-lämna stationer. Det vill säga leveransskåp med en digital nyckel där lånanen får ett sms när exempelvis bormaskinen går att hämta. Detta gör alltså att personerna som lånar respektive hyr inte behöver mötas. Ur ett jämställdhetsperspektiv handlar det också om hur dessa byggnader eller ”servicehubbar” ska utformas. Carl beskriver exempelvis hur garage ses som en otrygg plats med lite insyn. En återkommande aspekt i intervjupersonernas berättelser har varit just om pålitlighet som går förstås i termer av trygghet. Det handlade som sagt ofta om brist på pålitlighet, vilket skulle leda till att sakerna går sönder eller inte återlämnas. Det uppkom ingen diskussion om oro för att möta främmande människor utan istället fanns osäkerhet och brist på trygghet gällande peer-to-peer systemet som diskuteras ovan.

Miljömedvetenhet

Som tidigare nämnts är 16–25 en ålderskategori som anser att klimatfrågan är viktig. Enligt en SIFO-undersökning från 2017 tycker 95 % procent att det är viktigt att leva klimatsmart och 60 % tänker på klimatförändringarna varje dag. I en annan SIFO-undersökning som genomfördes i början av 2018 visades det att för varannan ung kvinna mellan 16–29 ligger klimatet i topp och var tredje känner sig olycklig på grund av klimathotet. Vidare visar statistik från konsumentverket att miljön är viktigare för kvinnor än för män (www.konsumentverket.se 2019-03-12). I enkäten som genomfördes svarade 60 % av kvinnorna och 40 % av männen att de skulle vilja dela av miljöskäl. Just miljömedvetenhet var något som vi diskuterade enbart om informanten i fråga tog upp det som ett skäl till delning. Detta för att undvika att ställa ledande frågor. På frågan vad intervjupersonen skulle tycka om att flytta till Tomtebo strand svarade Moa:

Hm, jag tror att det skulle bli attraktivt för en väldigt speciell typ av klientel. Någon som är väldigt medveten om resurshantering, och miljövänlig livsstil och såna grejer, och jag tror att just nu tror jag det skulle vara rätt så kostsamt att flytta till ett sånt ställe eftersom jag ändå har rätt så många möjligheter där jag är just nu. Men jag tänker som en framtida grej, när jag börjar arbeta själv, och jag ändå har en stabil ekonomisk bas (Moa 2/2).

Här diskuterar Moa vad hon skulle känna inför att flytta till Tomtebo strand där detta koncept erbjöds. Som tidigare nämnts bor Moa i lägenhet som inneboende och delar utrymmen och har därmed inte så hög hyra. I citatet ovan beskriver hon hur hon skulle kunna flytta dit när hon har bättre ekonomi för att det kändes för kostsamt att bo där nu. Moa trodde att Tomtebo strand var ett ställe för barnfamiljer, detta utifrån affischer etc. som hon hade tagit del av i

Umeås offentliga rum. Moas resonemang är intressant för att hon tar upp miljöaspekten, vilket visar på att det är en del av diskursen, men hon beskriver inte sig själv som en person som passar in den livsstilen. Anledningen att flytta dit skulle istället vara av helt andra skäl än en hållbar livsstil. Statistik ovan visar hur det miljömässiga faktorerna är viktigare för kvinnor än män. Ingen av informanterna menade dock att någon huvudanledning till delning skulle vara miljöskäl, förutom Linda som skulle vilja leva mer ekologiskt. Sebastian nämnde bara snabbt ”man kan ju tänka ur ett miljöperspektiv också, vi förbrukar ju mindre per person... men främsta är väl att jag slipper gå och köpa det”. Det blir således svårt att se något genomgående mönster som förklarar skillnader mellan könen. Miljömedvetenhet är ingen vi föds med, utan något som skapas genom sociala interaktioner. Det är istället beroende av föreställningar, normer och förväntningar där genus kan vara en betydande faktor (jmf. Hirdman 2003:12). Att hitta några mästersignifikanter och att sätta likhetstecken mellan kvinna och miljömedvetenhet är inte något som går att utläsa just genom intervjuerna. Att vilja dela på grund av att värna om miljön var en föreställning som hamnade i skymundan oberoende av kön.

Carl berättar däremot hur kvinnor och tjejer är mer benägna att tänka på de miljömässiga faktorerna och vill därför göra omställning snabbare än män. Han förklarar att det är fler kvinnor som använder tjänsterna men att det är mer män som driver dem. Därför jobbar Sharing Cities med riktande insatser.

Riktade insatser

I Sharing Cities berättar Carl hur det planeras att göra riktande insatser till kvinnor som vill bli entreprenörer inom delning och det digitala. Han förklarar vidare hur IT-sektorn är mansdominerad och hur Sharing Cities vill sätta extra fokus på kvinnoentreprenörer. En viktig aspekt att ta hänsyn till gällande jämställdhet är huruvida det ska jobbas systembevarande eller systemförändrande. De två typerna av jämställdhetsarbete har olika förutsättningar både gällande organisation och kunskapsmässigt. I systembevarande jämställdhetsarbete handlar det många gånger om att anpassa kvinnor till ett system som är manligt dominerat. I en organisation kan det handla om att öka det underrepresenterade könet eller underlätta att nå högre positioner. Att istället arbeta systemförändrande innebär att genom genus- och jämställdhetsperspektiv ta fram strategier som kan användas som underlag för att ändra på strukturens normer. Att studera föreställningar och normer genom ett kritiskt förhållningsätt kring IT-branschen skulle hjälpa att förstå vad det är som gör att det är mansdominerat, det vill säga vilka normer som ligger bakom denna struktur. Dessa två typer av förändringsarbete ses inte som dikotomier de kan istället ses som komplement till varandra för att uppnå samhällsförändring (Mark 2007:22–24).

Bilpool

Ett nyckelbegrepp i studien har varit bilen och diskussioner kring att tillhöra en bilpool. En bilpool är en organisation för bildelning där grundidén är att det finns tillgång till bil utan att man äger bilen själv. Istället ägs den av en grupp medlemmar där bokning sker vid behov (www.ne.se 2019-03-12). I enkäten svarade 22% av kvinnorna och endast 5% av männen att de skulle kunna del bil med andra i bostadsområdet.

Bilen kan också förstås som en personlig egendom som skapar och upprätthåller en identitet. Linda beskrev sig själv som spontan och "lite överallt på samma gång", men hon hade också en önskad om att leva en mer hållbar livsstil genom att köra mindre bil och ta cykeln istället. Genom att ingå i en bilpool menar hon på att det hindrar hennes spontanitet. Antagonism innebär att en konflikt uppstår och två identiteter hindrar varandra. Alla de olika identiteterna som en människa har behöver inte stå i ett antagonistiska förhållande till varandra. I Lindas fall kan man dock se att två av hennes identiteter krockar; den mellan hur hon säger sig vara och hur hon vill vara, de ställer olika krav. Det är två identiteter som stöts samman; en identitet om hållbar livsstil och en identitet om den moderna aktiva människan där spontanitet utgör ett centralt tecken. Det skapar mångtydighet men strävar ständigt efter att skapa entydighet (Winther Jorgensen & Philips 2000: 55). Henrik berättar så här om deltagandet i bilpool:

Henrik: Jag vill ändå ha min bil för mig själv (skrattar till) Så den skulle jag nog inte vilja dela. [...]

Siri: Kan du berätta mer om bilen, varför känner du att du vill ha den för dig själv?

Henrik: Det är nog för att jag är en bilnörd. Bilen är min lilla ögonsten, nu har jag inte råd att ha något roligt men jag tänker...ja...att...jag vill som ha min egen bil och jag vill inte att andra riktigt ska dela den med mig på grund av att...sen är det väl att ta kunna ta bilen precis när jag vill "oh shit nu vill jag fara på ICA och handla" Men jag tror mest att det är att jag är rädd om den så jag skulle inte dela den med dom som bara bor i närheten, jag skulle absolut kunna dela den med familj och kanske nån nära vän skulle jag kunna dela bil. Jag skulle inte dela bil med dom jag riktigt känner. Så kanske främst det, man vet inte hur dom är eller hur dom tar hand om grejer (Henrik 10/2).

Henrik beskriver bilen som sin ögonsten som han inte skulle vilja dela med andra än sina allra närmaste. Landström (2006) skriver om hur bilen inte kan förstås som könsneutral utan att den i hög grad bör ses som könad. Hon menar att teknologi (i detta fall bilar) utgör en del av hur kön görs. Bilen kan därför ses som ett förkroppsligade eller materialiserade av individens kön och identitet. Det går också förstås som en performativ handling. Med det menas att kön skapas genom upprepande handlingar, genom så kallade genuspraktiker. Butler menar att dessa handlingar följer mönster och reproducerar normer och föreställningar (Butler

2007:77). Genom att förstå kön som något performativt, det vill säga något som görs, blir bilägandet en del av konstruktionen att skapa kön. På så sätt förstås bilen inte *bara* som en bil, utan ett istället som ett iscensättande av identitet. Bilen kan då ses som en identitetsmarkör och en performativ handling som får negativa konsekvenser för deltagande i bilpool. Eftersom Henrik identifierar sig som man och bilnörd erbjuds en subjeksposition som påverkar bilpoolsdeltagande negativt.

Både Linda, Henrik, Anton och Simon var skeptiska till att dela bil med andra. Anton säger exempelvis "Vadå om jag vill till fjällen en helg, kan man låna bilen för att åka till fjällen en helg? Nej, dela bil skulle jag aldrig göra!". Hos dessa fanns "oro-momentet" att "det är sällan jag behöver bilen och inte du". Linda berättar hur hon endast kunde tänka sig att tillhöra en bilpool för det ändamålet som var önskvärt:

Det var det jag vill när jag köpte bil, en bil som inte drog så mycket, och nu tycker jag den drar mycket i alla fall och den ska ha kula i och med att jag skulle dra hästsläp. Men nu när jag inte har hästen skulle jag kunna ha en bil som är ännu lite mindre och utan kula, bara för att då drar den ännu mindre. Då blir det mer stadskörning och det skulle bli billigare för mig. På det sättet skulle jag kunna tänka mig en bilpool. För att kunna anpassa bilen efter de ändamålet du vill ha (Linda 10/2).

Både Kajsa och Moa ställer sig positiva till att ingå i bilpool. Moa menar på att mobiliteten är bra i Umeå och att det finns många andra alternativ än bara bil, som cykel, tåg och lokaltrafik. Hon menar på att ifall bilen var det enda alternativet skulle hon vilja ha en egen bil. Eftersom Kajsa inte själv har något körkort berättar hon hur hon gärna skulle vilja gå med i en bilpool för att hjälpa andra att åka till exempelvis IKEA och bära möbler, och så hon får hjälp själv när det behövs. Kajsa beskriver sig själv som en person som gillar att hjälpa till och pratar om vikten att hjälpa andra för att själv få något tillbaka när hon behöver hjälp med exempelvis en flytt.

Att tänka på genus som något som möjliggör eller begränsar deltagande i bilpool blir en aspekt av många möjliga, det vill säga en aspekt för att förstå människors förhållningssätt till bildelning. Ett mönster som går att identifiera är att Moa och Kajsa inte själv äger bil utan använder sig av cykel eller buss dagligen och därmed kändes upplevelsen av deltagandet i bilpool positivt. De övriga hade egen bil och hade därför svårt att tänka sig en vardag utan spontana bilfärder till exempelvis mataffären eller jobbet. Här kan man identifiera en ekvivalenskedja som sätter likhetstecken mellan identiteten bilägare och spontanitet (därmed negativ till bilpool). En annan ekvivalenskedja som går att utläsa från intervjuerna är icke-bilägare och framförhållning (därmed positiv till bilpool).

Avslutande diskussion

I uppsatsen har jag presenterat delningsekonomi utifrån diskursteoretiska perspektiv. Resultatet visade att det fanns mångtydigheter inom diskursens olika tecken: Teknologi, tillgångar och tjänster samt grannar. I första kapitlet beskrevs även olika attitydfaktorer till varför intervjupersonerna ville delta i olika delningstjänster där det visade sig att ekonomi var den dominerande motivationen, detta för att spara eller tjäna pengar. Kapitlet visade också på hur delningsekonomi beskrevs utifrån social hållbarhet. Det sociala beskrevs både som ett skäl till delning eftersom det gör att man lär känna mer människor samtidigt som det sociala blir ett hinder på grund av tillitsproblem. Utrymme visade sig också vara ett skäl till delning eftersom många av intervjupersonerna bodde trångt och såg då delningsekonomi som ett sätt att skapa ett gemensamt förråd. Den ekologiska aspekten var också en del av diskursen, men bestod av ett yttre fält av betydelser eftersom det ekonomiska var så dominerande. I det efterföljande empiriska kapitlet presenterades delningsekonomi utifrån ett identitetsperspektiv där kön och genus var i fokus. Kapitlet visade att kön hade betydelse eftersom kvinnan interPELLERAS som otrygg i mötet där utbytet av varan eller tjänsten sker. Vad gäller miljömedvetenhet och deltagande i bilpool hittades inte något mönster beroende på kön och genus. I analysen av deltagande i bilpool så hittades däremot ett gemensamt mönster hos informanterna. Det skapades en ekvivalenskedja utifrån identiteterna av att vara bilägare respektive inte bilägare. Ifall personen ägde bil ställde den sig negativ till bilpool på grund av brist på spontanitet. Om personen däremot inte ägde bil sågs det istället som en möjlighet att ingå i en bilpool.

En av den största utmaningen som undersökningen visade på är oron för hur ett delningssystem skulle struktureras och peer-to-peer-systemet. Att låna tillgångar en begränsad tid kändes både opålitligt, omständligt och där kravet på framförhållning var ett stort hinder. För att skapa en positiv attityd till delning vill jag betona vikten av ett (digitalt) system som möter dessa hinder på ett rimligt sätt. Exempelvis är det viktigt att ta hänsyn till de olika tillitsfaktorerna som presenteras tidigare; feedbacksystem, profil och kommunikation. Jag ser även att bostadsföreningar har en viktig roll att spela i tillitskapandet. Genom att hålla olika arrangemang som städdagar eller luciafika kan delningsekonomi tas till nästa nivå.

Genom intervjuer med invånare i Umeå och en representant för Sharing Cities kan jag konstatera att det finns en delningskultur i staden. Nu handlar det om att utveckla denna kultur och få människor att ta kontakt med främlingar och dela bortom sin nuvarande bekantskapskrets. Detta genom att människor bygger tillit till varandra och ser delningsekonomin alla möjligheter. Med det sagt handlar delningsekonomi om utvecklandet

av en delvis ny kultur, livsstil och nya kontakter. För att skapa en hållbar stadsdel där människor känner stolthet och delaktighet anser jag att delningsekonomi måste möjliggöra att människor träffas istället för hämta-lämna-stationer. Vägen till att skapa en social hållbar stad eller stadsdel går genom sociala relationer och genom social interaktion mellan grannar. På samma sätt som en profilbild skapar tillit anser jag att social interaktion gör det. Men utformning av sociala relationer behöver ta hänsyn till de skilda behov som olika kategorier av människor har. Här kan som sagt bostadsrättsföreningar spela en viktig roll när det gäller att skapa tillitsfulla sociala relationer.

En stor del av intervjuberättelserna handlade om bilpooler. När det gäller att äga och köra bil måste det till åtgärder som visar på alternativ till bilåkande och att egen bil inte alltid är någonting nödvändigt. Istället för att bilen ska kännas som ett sätt att spara tid och ett sätt att vara spontan på behöver delningsekonomi och olika former av servicehubbar utformas på ett sådant sätt att det känns bekvämt att använda dem och också som ett sätt att värna om miljön, tid och pengar. Det behöver skapas en norm där attityderna till delning är positiva och där individuellt beteende övergår till kollektivt beteende. Detta kan ske en process där människor utan tvång får prova på att dela saker och tjänster, där de själva är med och utformar delningstjänster. En förutsättning är också människor erkänner varandras hållbara val istället för att döma.

Ett sätt att uppnå normförändring är studera och inspireras av redan befintliga delningstjänster. Exempelvis så är bibliotek en plats där människor lånar böcker en begränsad tid. Vad finns att lära här för Tomtebo strand-projektet? En annan plats är sociala medier. På Facebook finns ett flertal köp- och säljsidor där privatpersoner köper och säljer privata egendomar mellan varandra. I dessa säljgrupper har plats en central betydelse eftersom individer är med i skilda köp- och sälj grupper beroende på var de bor. Exempelvis så har "köp och sälj Umeå" över 40 000 medlemmar. Det finns alltså en norm på sociala medier att människor köper och säljer till de som bor i samma ort. Vad finns det för kunskaper att hämta här för Tomtebo strand-projektet?

I denna uppsats har jag inte definierat delningsekonomi utifrån termer av "second hand"-verksamheter, utan istället diskuterat delning utifrån att låna tillgångar en begränsad tid. Det betyder dock inte att delningsekonomi utesluter denna aspekt. Att sälja eller skänka sitt köksbord eller sin gamla mobiltelefon handlar också om att ge någon tillgång till underutnyttjade resurser och går därför också förstås som delningsekonomi. Att ta tillvara på sociala mediars resurser kan vara ett sätt att nå en "delningsekonominorm" även när det endast gäller inom ett bostadsområde.

För att uppnå en delningsekonominorm är det viktigt att förstå de positiva konsekvenserna av deltagandet. Jag anser att det är viktigt att förstå att det lönar sig utifrån alla aspekter av hållbarhet. Jag har visat på hur samtligas anledningar till deltagande är för att slippa köpa

tillgångarna själv och på så sätt spara pengar. För generation Z blir det därför en utmaning att dela fast de kanske någon gång i livet har ett större ekonomisk kapital. Det vill säga när deras livssituation förändrar diskursen och artikulationerna. I uppsatsen har jag presenterat tidigare forskning som visar att människor inte förstår delningsekonomins positiva effekter. Jag drog även slutsatsen att de intervjuande förstår de positiva effekterna utifrån sociala och ekonomiska aspekter, men miljöaspekten hamnade i skymundan. En av anledningarna till det kan vara att de inte förstår delningsekonomiens betydelse för miljön. Om motivationen ska övergå till eller kompletteras med en annan motivation är det viktigt att skapa ett sätt för människor att förstå konsekvenserna av sitt handlande. Eftersom Tomtebo strand vill använda smart teknik anser jag att teknologin blir ett sätt att uppnå detta. Exempelvis genom att skapa en app där man konkret ser vilka ekologiska fördelar det ger att delta i bilpool eller att låna en slagborr av grannen istället för att köpa en egen. På så vis blir konkreta informationsinsatser (genom teknik) nyckeln till att fler motivationer skapas.

Förslag till vidare forskning

Under både materialinsamlingen och analysen har jag förhållit mig distanserad till vad intervjupersonerna säger att de vill dela i. Därför hade det varit intressant att undersöka förhållandet mellan attityd och beteende genom deltagande observation och följa personer i deras vardag. Genom att försöka hitta samband mellan ord och handling skulle på så vis en studie som denna skapa mer trovärdighet.

Eftersom landsbygden ofta ses som en föregångare till delningsekonomi hade det varit intressant att forska om rural delning, det vill säga att studera hur förbindelser och grannskap ser ut på landsbygden för att sedan föra in den kunskapen i städer och på ett ställe som Tomtebo strand.

Sammanfattning

Utifrån intervjupersonernas berättelser identifierades tre tecken som delningsekonomidiskursen skapts och formas utifrån: Teknologi, tillgångar och tjänster samt grannar. Dessa tecken beskrevs senare som element, eftersom det inte fanns någon entydighet inom respektive tecken. Inom varje element lyftes både negativa och positiva aspekter fram. Teknologin beskrevs både som något beprövat och betrott, och samtidigt som ett hinder för spontanitet. Detta på grund av teknologin är den plattformen där bokningen av tjänsten eller tillgången görs. Till följd av detta fanns det en föreställning om att delningsekonomi kräver framförhållning. Detta visades sig främst i diskussioner om bilpooler. Där identifierades ett mönster utifrån identiteterna bilägare och inte bilägare. Ifall personen ägde bil ställde denne sig negativ till bilpool på grund av brist på spontanitet. Om personen däremot inte ägde bil sågs det istället som en möjlighet att ingå i en bilpool. Vidare beskrevs delning både som något smidigt och som något omständligt. Diskursen rymde också andra farhågor utöver omständlighet, som brist på tillit och spontanitet. Utifrån enkät och intervju går det konstatera att ekonomi är den mest betydande attitydfaktorn till att delta i delningsekonomitjänster inom ett framtida bostadsområde. Detta på grund av att spara eller tjäna pengar. Ekonomiska faktorer kan således bidra till hållbarhet eftersom de bidrar till resurssparande och kontakt i olika former med grannar. Samtidigt framkom att en god privatekonomi kan motverka hållbarhet, eftersom det leder till att människor köper egen bil i stället för att ingå i en bilpool. Vidare visade studien att sociala aspekter är betydande eftersom intervjuberättelserna handlade om hur delning inom bostadsområdet också kan bidra med gemenskap. Samtidigt beskrevs det sociala och grannarna också som ett problem på grund av peer-to-peer systemet. Hur kan jag lita på att grejerna kommer tillbaka eller inte går sönder? Ekologisk hållbarhet är också en del av diskursen men hamnade i skymundan på grund av den ekonomiska vinning som delningsekonomi ansågs bidra med. I kapitel två presenterades delningsekonomi utifrån ett identitetsperspektiv där kön och genus var i fokus. Det undersöktes bland annat ifall kvinnorna i studien var mer miljömedvetna än männen. Där framkom emellertid inga könsskillnader, även tidigare forskning och statistik pekade på detta. Resultatet av identitetskapitlet visade dock hur kvinnan försätts i en position som otrygg i mötet där utbytet av varan eller tjänsten sker.

Käll-och litteraturförteckning

Otryckta källor

Interviewer

Anton, 22. 2019-02-07.

Carl, 2019-02-18.

Henrik, 23. 2019-02-13

Kajsa, 21. 2019-02-02.

Linda, 21. 2019-02-10.

Moa, 22. 2019-02-02.

Simon, 20. 2019-02-05.

Internet

Bilpool <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/bilpool> (Hämtad 2019-03-12).

Generation Z <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/generation-z> (Hämtad 2019-03-12).

Identitet <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/identitet> (Hämtad 2019-03-13).

Kvinnor har större miljötank (2017) <https://www.konsumentverket.se/aktuella-konsumentproblem/nyheter-och-pressemeddelanden/pressemeddelanden/2017/kvinnor-har-storre-miljotank/> (Hämtad 2019-03-12).

Var tredje ung kvinna flyttade under 2016 (2017) <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Var-tredje-ung-kvinna-flyttade-under-2016/> (Hämtad 2019-03-12).

Tryckta källor och litteratur

Achmed, Aland & Omar Ayanle Ifrah (2018) *Hur skapas tillit mellan användare och värddar vid användandet av tjänster i delningsekonomin?*

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1284087/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2019-03-12).

Ahlman, Oskar, (2018) *The Sharing Future A look at the playing field of the Swedish sharing economy*

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1227673/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2019-03-12).

Albinsson, P.A., & Perera, B.Y. (2012). Alternative marketplaces in the 21st century: Building community through sharing events. *Journal of Consumer Behaviour*.

Alsmark, Gunnar (red) (1997). *Skjorta eller själ? Kulturella identiteter i tid och rum*. Lund: Studentlitteratur.

- Althusser, Louis (1976). *Ideologi och ideologiska statsapparater*. Göteborg: Daidalos.
- Bergström, Göran och Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt - Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Bray, J., Johns, N., & Kilburn, D (2011). An exploratory study into the factors impeding ethical consumption. *Journal of Business Ethics*, 597–608.
- Butler, Judith (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos
- Böcker, Lars & Meelen, Toon (2017). *Sharing for people, planet or profit? Analysing motivations for intended sharing economy participation*
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2210422416300892> (Hämtad 2019-03-12).
- Deci, Edward & M. Ryan, Richard (2000). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*
https://books.google.se/books?id=p96Wmn-ER4QC&printsec=frontcover&hl=sv&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Hämtad 2019-03-12).
- Ehn, Billy, Löfgren, Orvar. 1996. *Vardagslivets etnografi*. Upplaga 4. Stockholm: Natur Kultur Akademiskt.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikeal, Oscarsson, Henrik, Wängnerud, Lena (2012). *Metodpraktikan Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Elanders Sverige AB.
- Felländer, Anna & Ingram, Claire & Teigland, Robin (2015). *SHARING ECONOMY EMBRACING CHANGE WITH CAUTION*
https://entreprenorskapsforum.se/wp-content/uploads/2015/06/Sharing-Economy_webb.pdf (Hämtad 2019-03-12).
- Finlay, L., & Gough, B (2003). *Reflexivity: A practical guide for researchers in health and social sciences*. Oxford: Blackwell Science.
- Foucault, Michel (1987). *Diskursens ordning*. Stehag: Symposion.
- Goffman, Erving (2009) *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag
- Goldstein, N.J., Cialdini, R.B., & Griskevicius, V (2008). *A room with a viewpoint: Using social norms to motivate environmental conservation in hotels*.
<https://assets.csom.umn.edu/assets/118359.pdf> (Hämtad 2019-03-12).
- Hamari, Juho & Sjöklint, Mimmi & Ukkonen, Antti (2016). *The Sharing Economy: Why People Participate in Collaborative Consumption*

https://www.researchgate.net/publication/255698095_The_Sharing_Economy_Why_People_Participate_in_Collaborative_Consumption (Hämtad 2019-03-12).

Hammarén, Nils & Johansson, Thomas (2009). *BeGreppbart-Identitet*. Malmö :Liber

Hars, A., & Ou, S. (2001). *Working for Free?—Motivations of Participating in Open Source Projects*.

Hirdman, Yvonne (2003). *Genus-om det stabila föränderliga form*. Malmö: Liber.

Johansson, Birgitta; Orrskog, Lars (2002). *Att bygga ett hållbart samhälle*. Stockholm: Natur och kultur.

Lacan, Jacques (1989). *Spegelstadiet som utformare av jagets funktion sådan den visar sig för oss i den psykoanalytiska erfarenheten*. Stockholm: Natur och kultur.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and socialist strategy. Towards a radical democratic politics*. London: Verso.

Landström, Catharina (2006). *A Gendered Economy of Pleasure: Representations of Cars and Humans in Motoring Magazines*. Science Studies.

Laurell Christofer, Sandström Christian (2017). *The sharing economy in social media: Analyzing tensions between market and non-market logics*
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162517307527> (2018-03-19).

Lindström, Susanne (2005). *Kamp om rummet En studie av heteronormativitet i Svenska Kyrkan*. Umeå: Print och media.

Mark, Eva (2007). *Jämställdhetsarbetets teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Martinsson, Lena (2006). *Jakten på konsensus Intersektionalitet och marknadsekonomisk vardag*. Malmö: Liber.

McCracken, Grant (1988). *The long Interview*. Beverly Hills: Sage.

Potter, Jonathan (1996). *Attitude, social representation and discursive psychology. M. Wetherell (red) Identities, groups and social issues*. London: Sage.

Pripp, Oskar (1999). *Reflektion och etik*. I Kaijser, Lars, Öhlander, Magnus (red). (1999) i *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur, s. 65–85.

Sandström, Christian & Laurell Christofer (2017) *The sharing economy in social media: Analyzing tensions between market and non-market logics*
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162517307527> (Hämtad 2019-04-04).

Schor, J. (2014). *Debating the sharing economy. The Great Transition Initiative, Tellus Institute*. <http://greattransition.org/publication/debating-the-sharing-economy>

(Hämtad 2019-03-12).

Siraj-Blatchford, John & Smith, Kimberly Caroline & Pramling Samuelsson, Ingrid (2010). *Education for Sustainable Development in the Early Childhood*. Kungsbacka: Geson Hyltetryck.

Svensson, Kerstin m.fl. (red) (2007). *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Ullstad, Erland. (2008). *Hållbar stadsutveckling. En politisk handbok från Sveriges Arkitekter*. Intellecta.

Winther Jorgensen & Marianne, Philips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Tidningsartikel

Gustavsson, Cecilia 2017 "Nio av tio vill ta eget ansvar för miljön." I Aftonbladet, 25 mars.

Schuck, Johan 2017 "Delningsekonomin gäller bara ett fåtal". I Dagens Nyheter 4 april.
Karlson, Ola & Rudebeck, Lisa % Svensson Anders 2015. "Här är årets alla nyord" i Språktidningen 12 oktober.

Elektroniska dokument

Boverket (2010) *Socialt hållbar stadsutveckling – en kunskapsöversikt*
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/socialt-hallbar-stadsutveckling.pdf> (Hämtad 2019-03-12).

Regeringen (2017) *Delningsekonomi på användarnas villkor*
<https://www.regeringen.se/495f62/contentassets/82aabf7f731c4e18aaee3b8dc3621063/delningsekonomi--pa-anvandarnas-villkor-sou-201726> (Hämtad 2019-03-12).

Umeå Kommun (2018) *Hållbarhetsprogram Tomtebo Strand*
https://umea.se/download/18.682b00ae16206de0947263ba/1523524906794/H%C3%A5llbarhetsprogram%20Tomtebo%20strand_180321.pdf (Hämtad 2019-03-12).

Projektbeskrivning: *Sharing Cities Sweden Ett nationellt program för delningsekonomi i städer* (mejl från Carl).